

اهداف راهبردی نظام نخبگانی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

منصوره مهدی‌زاده*

چکیده

نخبگان، سرمایه‌های انسانی عظیم هر کشوری محسوب می‌شوند. مدیریت امور نخبگان نیازمند انسجام و همکاری تمامی دستگاه‌های اجرایی مرتبط با امور نخبگان تحت عنوان «نظام نخبگانی» است. در حال حاضر یکی از مسائل نظام نخبگانی کشور، عدم برنامه‌ریزی جامع و فقدان مدیریت راهبردی در امور نخبگان است که منجر به ایجاد چالش‌های متعددی در زمینه مدیریت امور نخبگان شده است. نخستین گام در برنامه‌ریزی راهبردی امور نخبگان، ترسیم و تدوین اهداف راهبردی نظام نخبگانی است. از این روی هدف مقاله حاضر عبارت است از بررسی اهداف راهبردی نظام نخبگانی کشور در اندیشه مقام معظم رهبری. برای دستیابی به هدف مذکور، از روش تحلیل مضمون استفاده شده است. واحد تحلیل عبارت است از متون کلیه بیانات معظم‌له طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۷ در دیدار با نخبگان.

از کدگذاری و تحلیل بیانات مقام معظم رهبری در رابطه با موضوع تحقیق، ۶ مضمون فراگیر، ۱۱ مضمون سازمان‌دهنده و ۳۶ مضمون پایه به عنوان اهداف راهبردی نظام نخبگانی کشور استخراج گردید. در مجموع می‌توان گفت اهداف راهبردی نظام نخبگانی کشور در اندیشه مقام معظم رهبری عبارتند از: تقویت اثرگذاری نخبگان در عرصه‌های ملی، بین‌المللی، فرهنگی و اجتماعی، اصلاح و ارتقای انگیزه نخبگان، الگوسازی و تکریم از نخبگان، شناسایی به‌موقع و صحیح نخبگان همراه با توجه به مخاطرات شناسایی این گروه، پرورش نخبگان از سنین پایین (مرحله بروز استعداد) تا مرحله نخبگی و پشتیبانی فرصت‌آفرین از آن‌ها. نظام نخبگانی در کنار اهداف راهبردی مذکور، ماموریت تعالی سازمانی نیز دارد یعنی موظف به رشد و ارتقای خود در تمامی ابعاد و سطوح از جمله در زمینه مدیریتی و ایفای نقش راهبری در جهت دستیابی به تمام اهداف ذکر شده است.

واژه‌های کلیدی: اهداف، راهبردی، نظام نخبگانی، مقام معظم رهبری

تحقیق حاضر برگرفته از بخشی از نتایج کار پژوهشی است که در بنیاد ملی نخبگان انجام شده است.
* دانش‌آموخته دکترای بررسی مسائل اجتماعی ایران، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، ایران

Mehdizadeh_mm@ut.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۳/۳۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۱۱/۳۰

فصلنامه راهبرد، سال بیست‌ونهم، شماره نود و چهار، بهار ۱۳۹۹، صص ۱۶۲-۱۳۱

مقدمه

همواره در طول تاریخ، نخبگان در زمینه‌های مختلف نقش تعیین‌کننده‌ای در مسیر حرکت ملت‌ها ایفا کرده‌اند. در دوران کنونی و با توسعه علم، فناوری و تخصص و مهارت، نقش منابع انسانی در توسعه و تعالی ملت‌ها آنچنان پراهمیت شده که قابل‌قیاس با گذشته نیست، بنابراین توجه ویژه به شناسایی، پرورش، حفظ و بهره‌گیری مطلوب و بهینه از نخبگان؛ مهم و حیاتی است. با توسعه نقش منابع انسانی، شرایط جهانی آنچنان در حال تغییر و تحول است که فقدان سیاست‌های کارآمد و برنامه‌ریزی‌های جامع در قبال نخبگان منجر به از دست رفتن این سرمایه‌های عظیم انسانی خواهد شد. لذا حفظ نخبگان به‌عنوان سرمایه‌های عظیم انسانی و پیش‌تازان و طلایه‌داران رشد و پیشرفت و راهگشایان تغییر و تحول در مسیر تعالی و ارتقای توان ملی کشورها، مستلزم سرمایه‌گذاری و برنامه‌ریزی است. به‌منظور سرمایه‌گذاری روی نخبگان کشور، مجموعه‌ای از نهادها، قوانین، سازوکارها و روندهایی برای رسیدگی به امور آنان باید وجود داشته باشد. سند راهبردی کشور در امور نخبگان از این مجموعه با‌عنوان «نظام نخبگانی» یاد می‌کند. «نظام نخبگانی» شامل مجموعه بخش‌های مختلف کشور مشتمل بر نقش‌آفرینان، نهادها، قوانین، سازوکارها و روندهایی است که بر «فعالیت‌های نخبگانی» و «اجتماع نخبگانی» به‌صورت مستقیم اثرگذارند. (سند راهبردی کشور در امور نخبگان، ۴: ۱۳۹۱) منظور از نظام نخبگانی در این تحقیق کلیه دستگاه‌های اجرایی مرتبط با امور نخبگان است از جمله وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، وزارت آموزش و پرورش و بنیاد ملی

نخبگان که به صورت مستقیم و غیرمستقیم به برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری در حوزه نخبگان می‌پردازند.

بر اساس اصول بیان شده در سند راهبردی کشور در امور نخبگان، توجه حاکمیت به «نظام نخبگانی» (شامل افراد، گروه‌ها، نهادهای مرتبط و روابط پویای بین آن‌ها) است، نه توجه مستقیم به صاحبان استعدادها برتر و نخبگان. (سند راهبردی کشور در امور نخبگان، ۱۳۹۱: ۲۷) زیرا زمانی که نظام نخبگانی مطلوب و در تراز جمهوری اسلامی ایران داشته باشیم، به خوبی به امور نخبگان همراه با رعایت شأن و منزلت آن‌ها رسیدگی خواهد شد. به منظور دستیابی به نظام نخبگانی مطلوب، لازم است ابتدا اهداف آن به درستی استخراج و ترسیم شوند. رهبر معظم انقلاب که با رهنمودها و فرمایشات راهگشا در سطوح کلان کشور، همواره مسیر آینده ارکان مختلف نظام را مشخص می‌نماید، در برهه‌های مختلف و طی بیانات خود در دیدارهای سالیانه با نخبگان و استعدادهای برتر و همچنین دیدار با مسئولین نظام نخبگانی کشور، بر اهمیت جایگاه نخبگان و وظایف نهادهای حاکمیتی در قبال آنان تأکید داشته‌اند. از این روی در تحقیق حاضر سعی شده است با بررسی بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، اهداف راهبردی نظام نخبگانی از منظر ایشان استخراج گردد. باشد تا با استخراج اهداف مذکور، مسیر راه آینده نظام نخبگانی، راهبردها و استراتژی‌های دستیابی به اهداف و نحوه برنامه‌ریزی و بسیج منابع آن نظام مشخص شود.

اهمیت و ضرورت و بیان مساله

اهمیت و ضرورت این تحقیق، اهمیت برنامه‌ریزی راهبردی برای سازمان‌هاست. اهمیت و ضرورت برنامه‌ریزی راهبردی در سازمان‌های امروزی بر کسی پوشیده نیست. برنامه‌ریزی راهبردی را کوششی نظام‌یافته برای اجرای راهبردهای اصلی سازمان و به‌کارگیری آن برای تحقق مقاصد سازمان می‌دانند.

در فضای مفهومی تحلیل راهبردی، می‌توان به سه معرف اصلی اشاره کرد که عبارتند از: ترسیم اهداف، شناخت امکانات و آرایه بهترین شیوهی اجرا. (Downey,

ترسیم اهداف، اولین گام در تدوین مدیریت راهبردی سازمان است لذا هرچقدر که اهداف و ماموریت‌های سازمان واضح‌تر، زمانمندتر، قابل‌دستیابی‌تر و واقع‌گرایانه‌تر ترسیم شده باشند، تعیین راهبرد و برنامه‌ریزی جهت دستیابی به اهداف سازمانی اصولی‌تر خواهد بود. به عبارتی بدون ترسیم اهداف سازمان، امکان ایجاد مدیریت راهبردی در سازمان وجود نخواهد داشت و بدون راهبرد و مدیریت راهبردی نیز سازمان در دستیابی به اهدافش موفق نخواهد شد.

از این روی ترسیم اهداف راهبردی نظام‌نخبگانی، اولین گام در تدوین مدیریت راهبردی نظام‌نخبگانی است که مسیر راه آینده و راهبردهای عبور از وضعیت موجود به وضعیت مطلوب را تعیین خواهند کرد.

از طرف دیگر از آنجا که مخاطب این برنامه‌ریزی راهبردی، نخبگان هستند؛ ضرورت دیگر این تحقیق، ضرورت توجه به امور نخبگان و سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی برای آن‌ها به عنوان پیش‌تازان رشد و پیشرفت و سرمایه‌های انسانی جوامع است.

با گذشت حدود ۱۵ سال از تأسیس بنیاد ملی نخبگان به عنوان رکن اصلی نظام نخبگانی، نهاد مذکور نه تنها در دستیابی به بسیاری از اهداف سازمانی^(۱) خود در رابطه با نخبگان ناکام مانده است، بلکه همچنان شاهد مسائل و مشکلات جدی در زمینه نخبگان هستیم. به عنوان نمونه یکی از این مسائل، چالش مهاجرت نخبگان به کشورهای توسعه‌یافته و ماندگاری آن‌ها در این کشورها است. آمارها حاکی از این است که در سال‌های اخیر نرخ مهاجرت نخبگان و میل ماندگاری آنان در کشورهای توسعه‌یافته افزایش یافته است. افزایش مهاجرت و ماندگاری نخبگان در کشورهای توسعه‌یافته، برای مسئولین، بسیار نگران‌کننده خواهد بود، زیرا در بلندمدت، سرمایه‌های انسانی خود را از دست خواهیم داد و این پدیده سبب از دست رفتن اثرگذاری نخبگان در جامعه و هدر رفتن سرمایه‌گذاری‌های کشور در توسعه اجتماع نخبگانی می‌شود.

بخشی از مشکلات و مسائل نخبگان ناشی از کاستی‌های عملکرد بنیاد ملی نخبگان طی این سال‌ها بوده و بخشی دیگر به عملکرد ضعیف سایر دستگاه‌های

اجرائی مرتبط با امور نخبگان برمی‌گردد؛ از این روی تاکید مقاله حاضر تنها بر بنیاد ملی نخبگان نبوده بلکه سعی شده است اهداف راهبردی کل نظام نخبگانی استخراج گردد.

به منظور حل مسائل و مشکلات نخبگان و با تاکید بر رهبر معظم انقلاب طی دهه‌های اخیر همواره بر لزوم شناسایی، حمایت، حفظ و نگهداری نخبگان داشته‌اند، ضرورت انجام پژوهشی با عنوان «تدوین اهداف راهبردی نظام نخبگانی از منظر مقام معظم رهبری» احساس شد. باشد تا با استخراج و تدوین این اهداف، نظام نخبگانی بتواند با برنامه‌ریزی دقیق و اصولی، راهبردهای مناسبی برای خروج از وضعیت موجود و حرکت به سمت وضعیت مطلوب در رابطه با مدیریت امور نخبگان کشور تدوین و اجرایی کند و بتواند با اتخاذ رویکرد مدیریت راهبردی، از منابع موجود به بهترین نحو به منظور دستیابی به اهداف راهبردی آن نظام استفاده نماید.

پس از آنجایی که شرط بقای سازمان، تفکر آینده‌نگر و راهبردی است، ضروری است که در گام نخست، اهداف راهبردی نظام نخبگانی به‌خوبی ترسیم شود؛ از این روی هدف تحقیق حاضر عبارت است از بررسی اهداف راهبردی نظام نخبگانی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی).

چارچوب نظری

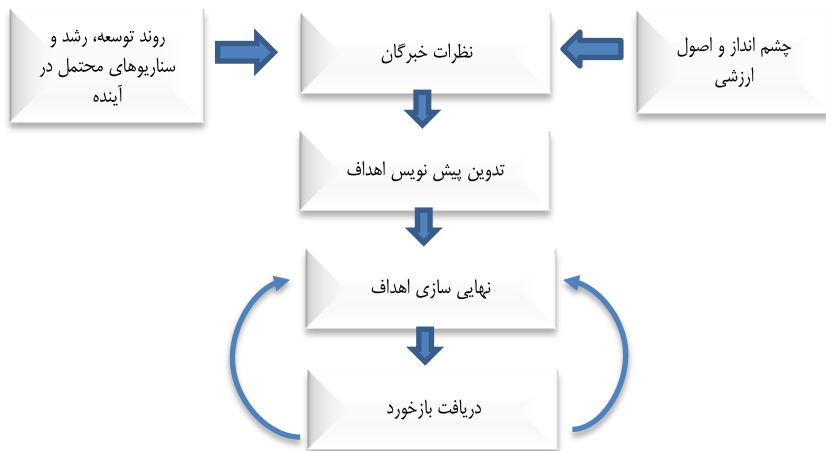
در این مقاله، فرایند تدوین اهداف راهبردی با رویکردی بالا- به - پایین و با هدف ترسیم وضعیت مطلوب نظام نخبگانی از منظر مقام معظم رهبری انجام شده است. یکی از گام‌های اساسی در تعیین ارکان جهت‌ساز هر سازمان، تدوین اهداف در راستای چشم‌انداز تعریف‌شده آن سازمان است. این هدف‌گذاری در سطح کلان، به منظور شفاف کردن مسیر نیل به چشم‌انداز انجام می‌گیرد. درحقیقت اهداف مذکور، پاسخگوی این پرسش اساسی است که «برای رسیدن به چشم‌انداز در افق زمانی تعیین‌شده به چه مقاصدی باید دست یافت؟» با تعیین این اهداف، کنشگران دخیل در نظام توسعه، اهداف بلندمدتی را دنبال می‌کنند و در نتیجه برنامه‌ریزی‌ها، تصمیم‌گیری‌ها و فعالیت‌های خود را براساس آن به‌صورت دقیق‌تر و با جزئیات بیشتر انجام می‌دهند.

در روش شناسی پیشنهادی برای تدوین اسناد توسعه، تدوین اهداف با دو رویکرد بالا- به - پایین و پایین-به- بالا صورت می‌پذیرد. رویکرد بالا- به - پایین رویکردی هدف‌محور است که به دنبال ترسیم آینده مطلوب برای توسعه است، در مقابل رویکرد پایین-به- بالا، نگاهی مسئله‌محور به توسعه دارد (باقری مقدم و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۲۶).

در این مقاله، فرایند تدوین اهداف راهبردی با رویکردی بالا- به - پایین و با هدف ترسیم وضعیت مطلوب نظام نخبگانی از منظر مقام معظم رهبری انجام شده است.

یکی از روش‌های تدوین اهداف کلان سازمان‌ها، دریافت نظرات خبرگان هم‌راستا با چشم‌انداز و اصول ارزشی آن سازمان است. اهداف کلان؛ راهنماهای توسعه در سایر مراحل خواهند بود. بنابراین اهداف اولیه طراحی شده، برای نهایی شدن نیازمند تایید دوباره افراد متخصص هستند (باقری مقدم و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۷۱). اجرای این مرحله به کاهش خطای ناشی از بازنویسی و پالایش اهداف توسط تحلیل‌گران کمک می‌کند. شکل زیر مراحل گرافیکی تدوین اهداف کلان را به‌طور خلاصه نمایش می‌دهد:

شکل ۱. مراحل تدوین اهداف کلان

در پژوهش حاضر سعی شده با استفاده از آرا و نظرات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) به‌عنوان فردی خبره و صاحب‌نظر در حوزه نخبگان، اهداف راهبردی نظام نخبگانی ترسیم شود. لذا چارچوب نظری این پژوهش عبارت است از نظریات معظم‌له پیرامون اهداف راهبردی نظام نخبگانی که در ادامه مورد بررسی قرار گرفته و یافته‌های تحقیق ذیل آن تحلیل شده است.

مقام معظم رهبری در دیدارهایی که با نخبگان و استعداد‌های برتر، اساتید دانشگاه‌ها، دانشجویان و همچنین مسئولین بنیاد ملی نخبگان، وزارتین مرتبط^(۲) با نخبگان و استعداد‌های برتر و سایر دستگاه‌های مرتبط با امور نخبگان داشته‌اند، در خلال بیانات‌شان به ترسیم اهداف راهبردی نظام نخبگانی پرداخته‌اند.

نخستین هدف راهبردی که معظم‌له همواره در دیدارهایی که با مسئولین نظام نخبگانی داشته‌اند، مورد تأکید قرار داده‌اند؛ شناسایی صحیح و به‌موقع نخبگان از سنین پایین‌تر است. ایشان همچنین معتقدند که معیارها و شاخص‌های شناسایی نخبگان در گروه‌های مختلف (علوم انسانی، فنی - مهندسی، هنر، علوم پزشکی، علوم پایه و ...) متفاوت خواهند بود و نخبگان را نباید با شاخص‌های واحدی شناسایی کرد.

علاوه بر این موارد، مقام معظم رهبری معتقدند که در شناسایی نخبگان بایستی به مخاطرات این شناسایی نیز توجه کرد، از جمله این مخاطرات، سوءاستفاده دشمنان از نخبگان شناسایی شده در داخل کشور است. از این روی در این زمینه باید نهایت احتیاط و رعایت ملاحظات امنیتی مدنظر مسئولین قرار گیرد. پس از شناسایی صحیح و به‌موقع نخبگان، نوبت به هدایت و پرورش آن‌ها خواهد رسید. ایشان در این رابطه به لزوم نخبه‌پروری و پرورش استعدادها از مرحله استعداد تا نخبگی تأکید دارند.

در کنار شناسایی و هدایت، نخبگان نیاز به حمایت و پشتیبانی نیز دارند، مقام معظم رهبری در این خصوص پشتیبانی معنوی را مهم‌تر از پشتیبانی مادی صرف از نخبگان دانسته و همواره در خلال بیانات‌شان بر لزوم پشتیبانی فرصت‌آفرین از نخبگان تأکید کرده‌اند. در سند راهبردی کشور در امور نخبگان نیز بر لزوم

پشتیبانی فرصت‌آفرین از نخبگان تاکید شده و منظور از آن، حمایت‌ها و پشتیبانی‌هایی از اجتماعات نخبگانی است که اولاً به جای حمایت از افراد و گروه‌ها، معطوف به زمینه‌سازی برای فعالیت آن‌ها در جهت حل مسائل و پیشبرد اهداف نظام جمهوری اسلامی باشد و ثانیاً به صورتی است که مستلزم تلاش افراد و گروه‌ها در انجام فعالیت‌های نخبگانی باشد. (سند راهبردی کشور در امور نخبگان، ۱۳۹۱: ۲۵)

هدف راهبردی دیگر نظام نخبگانی در اندیشه رهبری، تکریم و الگوسازی از نخبگان است. ایشان در این خصوص معتقد به الگوسازی از نخبگان عرصه‌های مختلف در جامعه هستند.

معظم‌له معتقدند که در کنار الگوسازی، نخبگان بایستی مورد تکریم نیز قرار گیرند. به‌زعم ایشان در این زمینه نیازمند فرهنگ‌سازی عمومی در جامعه هستیم، به‌گونه‌ای که تکریم نخبگان به فرهنگ و عرف عمومی تبدیل شود که در نهایت منجر به ایجاد احساس امیدواری، رضایت و افزایش انگیزه فعالیت در آنان گردد.

هدف راهبردی دیگر نظام نخبگانی در اندیشه رهبری، ایجاد زمینه اثرگذاری نخبگان در عرصه‌های مختلف اجتماعی، فرهنگی و بین‌المللی است. مقام معظم رهبری اثرگذاری نخبگان را به عرصه‌های علمی محدود ندانسته و معتقدند که نخبگان باید در تمام عرصه‌های خانوادگی، اجتماعی و حتی بین‌المللی اثرگذار باشند.

معظم‌له پس از تاکید بر ایجاد زمینه اثرگذاری نخبگان به برخی روش‌های افزایش اثرگذاری آنان نیز اشاره می‌کند، از جمله این روش‌ها ایجاد شبکه اثرگذار نخبگان است که از طریق ایجاد تعامل میان نخبگان سطوح مختلف منجر به ورود نخبگان به چرخه نخبه‌سازی و افزایش اثرگذاری آنان در جامعه خواهد شد.

به‌زعم ایشان روش دیگر افزایش زمینه‌ی اثرگذاری نخبگان، رفع موانع فعالیت و استفاده از ظرفیت آن‌ها در مسئولیت‌های مختلف و در سطوح مدیریتی میانی کشور است.

یکی دیگر از اهداف راهبردی نظام نخبگانی در اندیشه رهبری، اصلاح و

ارتقای انگیزه نخبگان است. به‌زعم ایشان نظام نخبگانی مطلوب، نظامی است که بتواند انگیزه لازم را برای انجام فعالیت‌های نخبگانی در نخبگان و استعداد‌های برتر ایجاد کرده و دائماً آن را تقویت و اصلاح کند.

انگیزش به فرایندهایی مانند نیاز، شناخت، هیجان و رویدادهای بیرونی گفته می‌شود که به رفتار، نیرو و جهت می‌دهند (مارشال ریو، ۱۳۸۷: ۷). کارکرد یک فرد، تابع توانایی‌ها و انگیزش اوست. در صورتی که انگیزه نخبگان با سازوکارهای لازم تقویت شود، به تبع نخبگان با انگیزه بیشتر نسبت به نخبگان بدون انگیزه یا با انگیزه کمتر، تلاش بیشتری خواهند داشت که این تلاش بیشتر، منجر به افزایش شتاب حرکت علمی در جامعه و رشد و توسعه علمی و تکنولوژیکی خواهد شد.

در نهایت با بررسی اندیشه مقام معظم رهبری، آخرین هدف راهبردی از منظر ایشان در رابطه با نظام نخبگانی عبارت است از ایجاد تعالی سازمانی. منظور از این هدف، ایجاد زمینه‌های رشد، ارتقا و پویایی در تمام سطوح دستگاه‌های مرتبط با امور نخبگان از جمله بنیاد ملی نخبگان، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و سایر سازمان‌های مرتبط با امور نخبگان و استعداد‌های برتر است.

معظم‌له در این زمینه معتقد به ایجاد مدیریت صحیح، قوی، متمرکز و پویا در نظام نخبگانی هستند. به فرمایش ایشان تعالی سازمانی نظام نخبگانی، علاوه بر مدیریت صحیح، قوی، متمرکز و پویا نیازمند ایفای نقش ستادی و راهبردی بنیاد ملی نخبگان نیز می‌باشد که ایفای این نقش، با ایجاد هماهنگی میان دستگاه‌های مختلف مرتبط با نخبگان همراه است.

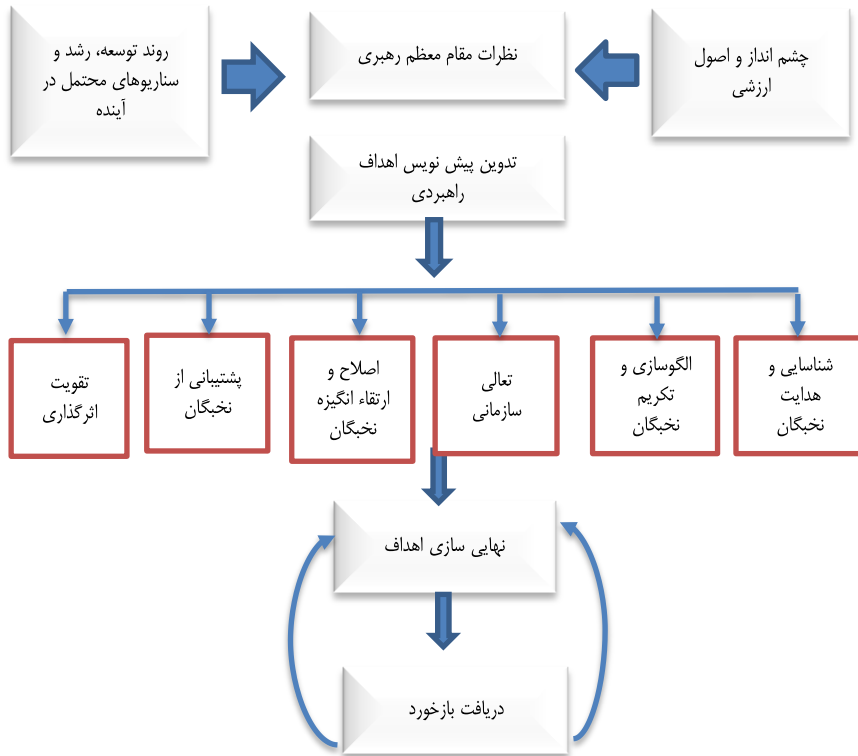
بنیاد ملی نخبگان مطابق بند «۲» ماده سوم (وظایف) از اساسنامه بنیاد ملی نخبگان^(۳) و بند «۴» از بخش «الزامات اجرایی» در فصل چهارم سند راهبردی کشور در امور نخبگان^(۴)، به عنوان یک سازمان فرادستی، وظیفه ایجاد انسجام، یکپارچگی و هماهنگی میان تمام دستگاه‌های اجرایی مرتبط با امور نخبگان را برعهده دارد.

در مجموع با بررسی آرا و نظرات مقام معظم رهبری پیرامون موضوع مقاله،

اهداف راهبردی نظام نخبگانی از منظر ایشان عبارتند از: شناسایی و هدایت نخبگان، پشتیبانی از نخبگان، تقویت اثرگذاری نخبگان، اصلاح و ارتقای انگیزه نخبگان، الگوسازی و تکریم نخبگان و تعالی سازمانی.

اهداف راهبردی شش‌گانه فوق، به عنوان چارچوب نظری این مقاله در قالب مدل مفهومی زیر نمایش داده شده‌اند:

شکل ۲. مدل مفهومی تحقیق: اهداف راهبردی نظام نخبگانی از منظر مقام معظم رهبری

پیشینه تجربی پژوهش

تاکنون پژوهش دقیقی با عنوان اهداف راهبردی نظام نخبگانی کشور از منظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) انجام نشده است اما پیرامون این موضوع آثاری وجود دارد که در قالب جدول ۱ به مرتبط‌ترین آن‌ها به اختصار اشاره شده است:

جدول ۱. پیشینه پژوهش

ردیف	عنوان پژوهش	تاریخ	محقق/ محققان	روش و اهم نتایج
۱	نیات راهبردی راهبران و مدیران عالی نظام	۱۳۹۰	جهانگیری، محمدحسین و کیخسرو کیانی، حمید	این طرح پژوهشی براساس مطالعه و جستجو در صحیفه امام خمینی (ره) و مجموعه بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) از سال ۱۳۷۸ تا ۱۳۹۰ و سخنرانی‌های دکتر احمدی نژاد در دولت نهم و دهم انجام شده و پس از مطالعه مطالب، صرفاً بخش‌های مرتبط به حوزه نخبگان در این مجموعه گردآوری شده است.
۲	استخراج اصول راهبردی تأمین نیاز فرهنگی استعداد‌های برتر	۱۳۹۰	مجری: شبکه تحلیل‌گران تکنولوژی ایران (ایتان)	این پژوهش با هدف سامان‌دهی به نیازهای فرهنگی نخبگان تدوین گردیده است و بر استخراج اصول راهبردی و کلان در تأمین نیازهای فرهنگی استعداد‌های برتر تمرکز و اهتمام دارد. در پاسخ به این سؤال، لازم بود تا سه عنصر اولیه و مقدماتی در شناسایی و استخراج اصول راهبردی تأمین نیاز فرهنگی استعداد‌های برتر مورد توجه قرار گیرد. این عناصر عبارتند از: اهداف و شرایط مطلوبی که برای نخبگان و استعداد‌های برتر قابل تصور می‌باشد؛ ویژگی‌های شخصیتی استعداد‌های برتر در این سنین؛ و اصول عام رایج در کارهای فرهنگی. درنهایت نیز با جمع‌بندی و باهم‌نگری دست‌آوردهای این سه عنصر، به طرحواره کلان فرهنگی در مواجهه با این مسأله پرداخته شده است.
۳	استخراج معیارهای ارزیابی عملکرد دستگاه‌های فرهنگی مبتنی بر انتظارات و مطالبات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)	۱۳۹۵	سلطانی، محمدرضاءخانی، علی	هدف این پژوهش مشخص کردن شاخص‌ها و معیارهای سنجش و ارزیابی عملکرد دستگاه‌های فرهنگی است. به همین منظور مجموعه سخنرانی‌های مقام معظم رهبری بین سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۳ مرور و نکات مرتبط با موضوع در حوزه‌های کلان سیاست‌گذاری، اجرا و نظارت بر دستگاه‌های فرهنگی، استخراج و در هشت مضمون سازمان‌دهنده و ۱۳۰ مضمون اصلی، به روش تحلیل مضمون دسته‌بندی شد.
۴	مدل تحلیل راهبردی در اندیشه مقام معظم رهبری	۱۳۹۲	محمدی لرد، عبدالمحمود	در این مقاله تلاش شده الگویی از تحلیل راهبردی براساس اندیشه مقام معظم رهبری برای سازمان‌های دولتی ایران ارائه شود. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد در نظر مقام معظم رهبری، در فرآیند تحلیل راهبردی، تحلیل‌گر با سه مقوله اهداف راهبردی، تبیین راهبردی واقعیت‌های اجتماعی و تفکر راهبردی مواجه است. بدین ترتیب، لازم است تحلیل‌گر راهبردی، ابتدا اهداف راهبردی نظام سیاسی (وضع مطلوب) را شناخته و سپس واقعیت‌های اجتماعی راهبردی (وضع موجود) را تبیین نماید. در نهایت، شیوه حرکت از وضع موجود به وضع مطلوب (راهبرد) را با کمک تفکر راهبردی ترسیم کند. در اندیشه رهبر انقلاب، اهداف راهبردی جمهوری اسلامی ایران شامل چهار ارزش بنیادین استقلال، آزادی، عدالت و معنویت است. واقعیت‌های اجتماعی راهبردی ایران نیز از سه قسمت ابزار مادی راهبردی، ابزار معنوی راهبردی و موانع راهبردی (مانند سابقه استبداد داخلی و وجود جبهه‌ی دشمن) تشکیل شده است.
۵	الگوی تفکر راهبردی در اندیشه سیاسی مقام معلم رهبری	۱۳۹۷	رستمی‌نیا، محمد اسماعیل	نویسنده این نوشتار می‌کوشد میزان توجه مقام معظم رهبری دام‌ظله به عناصر تفکر راهبردی (مستخرجه از منظر اندیشمندان) را بسنجد و تاحدامکان از این طریق به اولویت‌های الگوی تفکر راهبردی معظم‌له بی‌ببرد. شیوه این پژوهش، اکتشافی و جمع‌آوری اطلاعات آن اسنادی، و اعتباری‌بخشی داده از طریق خبرگی است و نتیجه‌اش، مبین آن است که همه مولفه‌های چهارده‌گانه مطرح‌شده از سوی صاحب‌نظران تفکر راهبردی، مورد توجه مقام معظم رهبری دام‌ظله

ردیف	عنوان پژوهش	تاریخ	محقق / محققان	روش و اهم نتایج
۷	مدل تحلیلی راهبرد در منظومه فکری مقام معظم رهبری	۱۳۹۷	مسلمی، حسین، فاضلی، سیدطاهر	این پژوهش با رویکرد توصیفی-تحلیلی و روش تحلیل گفتمان در منظومه فکری مقام معظم رهبری، به مثابه منادی گفتمان انقلاب اسلامی نشان می‌دهد که راهبرد در گفتمان انقلاب به دلیل تأکید بر پارادایم الهی-ارزشی در بعد دیدگاه‌سازی مؤلفه «تفکر منظوم/منظومه فکری» را برای ارائه الگوی حل مسائل معرفی می‌کند. در بعد فرصت‌یابی مؤلفه «علم‌محوری/تولید علم» را به منظور افزایش درک فرصت‌ها، گسترش مرزهای دانش و غنی‌سازی ذهنی همراه با ترکیه فردی و جمعی را زمینه‌ساز جلب فرصت‌ها می‌داند. در بعد تحلیل گلوگاه «عوامل حیاتی موفقیت» به دلیل همزادی گلوگاه‌های اصلی و شایستگی‌های کلیدی، مؤلفه «قابلیت‌سازی و استحکام ساخت درونی» را به مثابه شایستگی‌های کلیدی رفع موانع توصیه می‌کند و بالاخره در بعد راه‌یابی به دلیل رویکرد آینده‌ساز، مؤلفه «قاعده‌شکنی» خلاقانه را به منظور بروز و ظهور قواعد الهی-انسانی منطبق بر قابلیت‌های درونی دنبال می‌نماید.

با بررسی پیشینه تجربی می‌توان گفت تنها دو اثر به صورت مستقیم به تحقیق حاضر مربوط می‌شوند که هر دو به سفارش بنیاد ملی نخبگان در سال ۱۳۹۰ انجام شده‌اند. نخست تحقیقی است که توسط جهانگیری و همکاران انجام شده است، در این تحقیق بخش‌های مرتبط با حوزه نخبگان در بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، امام خمینی (ره) و دکتر احمدی‌نژاد، صرفاً به صورت کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده و هیچ‌گونه تحلیلی روی آن‌ها انجام نشده است. پژوهش دوم، تحقیقی است که توسط شرکت ایتان بر استخراج اصول راهبردی تأمین نیاز فرهنگی نخبگان انجام شده است. این پژوهش نیز متمرکز بر اصول راهبردی در یک حوزه خاص (نیازهای فرهنگی نخبگان) از ماموریت‌های بنیاد ملی نخبگان است به طوری که در پژوهش حاضر نیازمند استخراج اهداف راهبردی نظام نخبگانی در تمامی حوزه‌ها هستیم.

سه تحقیق دیگر که توسط مسلمی و همکاران (۱۳۹۷)، محمدی لرد (۱۳۹۲) و رستمی‌نیا (۱۳۹۷) انجام شده‌اند نیز به بررسی عناصر «تفکر راهبردی» و «مدل تحلیلی راهبرد» از منظر مقام معظم رهبری پرداخته‌اند. هرچند «اهداف راهبردی» به نحوی زیرمجموعه «مدل تحلیلی راهبرد» بوده و یافته‌های این تحقیقات با موضوع مقاله تاحدی مرتبط هستند اما تمرکز آن‌ها به طور کلی بر عناصر کلان تفکر راهبردی و مدل کلان تحلیل راهبردی در اندیشه رهبری است و هیچ‌کدام

به صورت خاص به بررسی اهداف راهبردی نظام نخبگانی نپرداخته‌اند. همچنین با بررسی پیشینه مشخص شد که اهداف راهبردی بخش‌های مختلف کشور از جمله سازمان‌های دولتی و دستگاه‌های فرهنگی از منظر مقام معظم رهبری استخراج شده‌اند؛ اما تاکنون اهداف راهبردی «نظام نخبگانی» از منظر معظم له بررسی نشده‌اند لذا پژوهش‌های انجام‌شده تنها از این حیث که یک موضوع راهبردی را از منظر مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بررسی کرده‌اند با تحقیق حاضر پیوند خواهند خورد، به لحاظ موضوعی با این تحقیق مرتبط نبوده و تنها به لحاظ روشی، قابل بررسی و تامل می‌باشند. در تحقیقات مذکور، غالباً از روش‌های کیفی شامل تحلیل گفتمان و تحلیل مضمون به منظور استخراج بیانات مقام معظم رهبری در رابطه با موضوعات مورد بررسی، استفاده شده است. از این روی تحقیق حاضر برای نخستین بار سعی کرده تا اهداف راهبردی نظام نخبگانی را از منظر رهبری استخراج و تحلیل کند.

روش تحقیق

روش تحقیق مورد استفاده در این مقاله، روش تحلیل محتوای کیفی است. یکی از روش‌های کارآمد تحلیل کیفی، تحلیل مضمون است. تحلیل مضمون روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است (بران و کلارک^۱، ۲۰۰۶ به نقل از عابدی، جعفری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵۳)

در مقاله حاضر از روش تحلیل مضمون برای تحلیل داده‌های متنی و تبدیل داده‌های پراکنده و متنوع به داده‌هایی غنی و تفصیلی استفاده شده است. واحد تحلیل عبارت است از متون کلیه سخنرانی‌های مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) طی سال‌های ۱۳۸۱ الی ۱۳۹۷ در دیدار با نخبگان و استعداد‌های برتر.

واحد معنا در بردارنده کلمه، جمله، عبارت‌ها یا پاراگراف‌هایی است که در جنبه‌هایی از زمینه یا محتوای‌شان با یکدیگر ارتباط دارند (ایمان و نوشادی، ۱۳۹۰: ۲۹). در اینجا واحد معنا عبارت است از کلیه کلمات و جملاتی که به عنوان اهداف بنیادملی نخبگان در بیانات مورد بررسی وجود داشت. لذا از واژگان اهداف، رسالت،

نخبه، نخبگان و بنیاد ملی نخبگان برای جستجو در کلیه متون مورد تحلیل استفاده شد. روش کار بدین صورت بود که متون کلیه سخنرانی‌های مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۷ در دیدار با نخبگان و صاحبان استعدادها^۱ برتر از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر ایشان^۱ جمع‌آوری شد و در نرم‌افزار مکس کیو دا^۲ مورد تحلیل قرار گرفت، سپس با استفاده از کدگذاری، مقولات و زیرمقولات استخراج و در سه دسته کلی مضامین فراگیر، مضامین سازمان‌دهنده و مضامین پایه قرار داده شدند.

به منظور افزایش قابلیت اعتبار، داده‌های جمع‌آوری‌ده توسط سه محقق به صورت مجزا کدگذاری و مقوله‌بندی شدند و در نهایت کدهای حاصل از تلاش آن‌ها مورد توافق قرار گرفت. فرایند کار بدین صورت بود که ابتدا محقق، کدهای باز و محوری را از کلیه متون مورد تحلیل استخراج کرد، سپس این کدها را همراه با متون در اختیار دو تن از مدیران بنیاد ملی نخبگان قرار داد و از آن‌ها خواسته شد که صحت و تناسب کدهای استخراج‌شده را بررسی کنند، اگر کد یک کد باز از قلم افتاده است اضافه و اگر کد غیرمرتبطی احصا شده است، حذف کنند. در نهایت کدهای استخراج‌شده با توافق نظر مدیران مذکور، متناسب با ادبیات حاکم در بنیاد ملی نخبگان، نهایی شدند.

یافته‌ها

به منظور استخراج اهداف راهبردی سازمان‌ها، منابع مختلفی بررسی می‌شوند. یکی از مهم‌ترین منابع در کشور ما، بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) خصوصاً در رابطه با ساختارهایی است که به فرمایش و تاکید ایشان شکل گرفته‌اند، یکی از این ساختارها «بنیاد ملی نخبگان» است. از این روی برای بررسی اهداف راهبردی نظام نخبگانی، بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تحلیل و مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه استخراج شدند. یافته‌های حاصل از کدگذاری بیانات معظم له در جدول زیر آمده است:

1. Khamenei.ir

2. MAXQDA

جدول ۲. یافته‌های حاصل از کدگذاری بیانات مقام معظم رهبری (مد ظله‌العالی)

ردیف	مضمین فراگیر	مضمین پایه	متن اصلی	ارجاعات
۱	عرصه‌های اثرگذاری	افزایش اثرگذاری در عرصه های فرهنگی و اجتماعی	ضمناً از نخبه هم باید کار خواست؛ نخبه باید احساس کند که وجودش نافع است؛ یعنی احساس نافع بودن بکند؛ این، آن چیزی است که نخبه را خرسند میکند، خوشحال میکند، ثابت‌قدم میکند، پایدار در کشور میکند؛ بفرماید برای کشور مفید است، نافع است؛ کار بایست خواست که این با همین کار ستادی به نظر من قابل تحقق است.	بیانات در دیدار نخبگان جوان علمی ۱۳۹۶/۰۷/۲۶
		افزایش اثرگذاری در عرصه ملی و بین‌المللی	من میخواهم بگویم اثرگذاری دانشجویی بیش از آنچه که با مشورت‌دهی به مسئولین باشد، با جهت‌دهی به عناصر انسانی در نیروهای تحت تأثیر است. شما در خانواده‌تان می‌توانید اثر بگذارید؛ روی برادر و خواهرتان می‌توانید اثر بگذارید؛ روی پدر و مادرتان می‌توانید اثر بگذارید. در محیط زندگی خودتان، روی فامیل، روی دوست، روی همبازی در ورزش می‌توانید اثر بگذارید؛ اثر به زبان، اثر به منش، اثر به رفتار. این بهترین توفیق و پیروزی برای دانشجویست؛ اثرگذاری در محیط‌هایی که می‌تواند در آن اثرگذاری بکند.	بیانات در دیدار دانشجویان دانشگاه‌های استان یزد ۸۶/۱۰/۱۳
	تقویت اثرگذاری	ایجاد شبکه اثرگذار نخبگان	در قرون اخیر، سهم ما در جلو بردن مرزهای دانش بسیار کم بوده است و باید با استفاده از ظرفیت بالای نخبگان جوان کشور، مرزهای اکتشاف و دانش جهانی را توسعه دهیم.	بیانات در دیدار نخبگان و استعداد‌های برتر علمی ۱۳۹۷/۰۷/۲۵
		روش‌های تقویت اثرگذاری	نکته‌ی دیگر این است که ما مسئله‌ی رعایت نخبگان و نگاه به نخبگان را به یک حالت شبکه‌ای در بیاوریم ... باید یک حرکت شبکه‌ای سازنده و یک چرخه به وجود بیاید، که از پرورش و ساخت نخبه آغاز میشود؛ یعنی مربیگری، ریشه و پایه هم در آموزش و پرورش است؛ کمک کنید این نخبه، خود وارد چرخه‌ی نخبه‌سازی شود - یعنی حالت شبکه‌ای پیدا کند - خود این نخبه، نخبه‌ساز نخبه‌پرور شود.	بیانات در ششمین همایش ملی نخبگان جوان ۱۳۹۱/۰۷/۱۲
		رفع موانع فعالیت‌های نخبگانی	از یک طرف مسئولان باید جدی‌تر به دنبال تعامل با نخبگان و ارائه‌ی خدمات و رفع موانع کار آنان باشند و از طرف دیگر نخبگان نیز باید همه‌ی ظرفیت‌های خود را در اختیار پیشرفت کشور قرار دهند.	بیانات در دیدار نخبگان و استعداد‌های برتر علمی ۱۳۹۷/۰۷/۲۵
به کارگماری نخبگان در مسوولیت های کشور	بالاخره نخبه‌ی جوان باید فرصت ظهور و بروز پیدا بکند، احساس کند که وجود او به «نظر» آمده است، برای او ارج قائلند، روی وجود او حساب میکنند؛ این را باید در عمل احساس کند.	بیانات در نهمین همایش ملی نخبگان فردا ۱۳۹۴/۰۷/۲۲		

ردیف	مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	متن اصلی	ارجاعات
۲	اصلاح و ارتقای انگیزه	روش‌های ارتقای انگیزه (در سطح فردی)	تعمیل نظام مند مدیریت کشور با نخبگان و اطلاع‌رسانی منظم از مسایل اصلی کشور به نخبگان به منظور مشارکت نخبگان در حل آن مسایل	ممکن است جوانان نخبه تجربه‌ی سطوح اول مدیریتی را نداشته باشند اما سطح مدیریت‌های میانی حتماً به جوانان نخبه نیاز دارد.	بیانات در دیدار نخبگان و استعداد‌های برتر علمی ۹۷/۰۷/۲۵
			تعمیل نظام مند مدیریت کشور با نخبگان و اطلاع‌رسانی منظم از مسایل اصلی کشور به نخبگان به منظور مشارکت نخبگان در حل آن مسایل	از یک طرف مسئولان باید جدی‌تر به دنبال تعامل با نخبگان و ارائه‌ی خدمات و رفع موانع کار آنان باشند و از طرف دیگر نخبگان نیز باید همه‌ی ظرفیت‌های خود را در اختیار پیشرفت کشور قرار دهند.	بیانات در دیدار نخبگان و استعداد‌های برتر علمی ۹۷/۰۷/۲۵
			تقویت روحیه خودباوری و احساس استغنا از دیگران	این حضور در جنگ و حضور جوان‌ها و غلبه‌ی بر دشمن، آن هم نه دشمنی که فقط یک کشور باشد [بلکه] دشمنی که پشتش همه‌ی قدرت‌های جهانی حضور داشتند، موجب رشد خودباوری شد. پس انقلاب [موجب] برافراشتن قدر خودباوری و سینه سپر کردن خودباوری در مقابل روحیه‌ی وابستگی و ورشکستگی قبلی شد؛ این اتفاق افتاد.	بیانات در دیدار نخبگان علمی جوان ۱۳۹۵/۰۷/۲۸
			تقویت روحیه خطرپذیری	خطرپذیری، جرأت اقدام و نترسیدن از ناکامی و شکست، ملت‌ها را به حرکت و تکاپو می‌کشاند و ضریب موفقیت را در همه‌ی عرصه‌های مادی و معنوی، کاملاً افزایش می‌دهد و جوانان ما باید بدون ترس از شکست و ناکامی، وارد میدان‌های بزرگ شوند.	بیانات در دیدار نخبگان جوان ۸۵/۰۶/۲۵
			افزایش دلبستگی و احساس تعلق	اما بدون دلبستگی‌های معنوی، یک مجموعه‌ی نخبه - چه نخبه‌ی سیاسی، چه نخبه‌ی علمی - نمی‌توانند کشورشان را حفظ کنند؛ نمی‌توانند به او قدرت بدهند.	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان و برگزیدگان علمی ۹۰/۰۷/۱۳
			تحقق نظام جامع «اخلاق نخبگی» و نهادینه‌سازی ارزش‌های اسلامی	چیزی که می‌تواند این نیرو را به وجود بیاورد، این پیشرفت را به وجود بیاورد، بهتر از همه چیز، ایمان است.	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان و برگزیدگان علمی ۹۰/۰۷/۱۳
			ارتقای سطح فرهنگی و رفاه اجتماعی نخبگان	اهمیت دادن به فعالیت‌های فرهنگی در بنیاد نخبگان و انجام کار فرهنگی درست و هوشمندانه	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان و برگزیدگان علمی ۹۰/۰۷/۱۳

اهداف راهبردی نظام نخبگانی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) ۱۴۷

ع.س.	مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه	متن اصلی	ارجاعات
			تقویت هویت ملی	کشور نیاز دارد به دانشمندانی که عاشق کشور و عاشق مردم و عاشق هویت خود و سرنوشت ملت خودشان باشند. بدون این احساس دلبستگی، کار پیش نمی‌رود	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان و برگزیدگان علمی ۹۰/۰۷/۱۳
			ایجاد فضای نشاط علمی، الهام‌بخش و متعالی	هدف دیگری که در خصوص برنامه‌ریزی برای نخبگان وجود دارد، این است که اینها احساس کنند می‌توانند از استعداد خود استفاده نمایند؛ احساس بن‌بست نکنند. بنیاد ملی نخبگان باید با جدیت کار کند، محیط نشاط علمی فراهم بشود؛ اگر این شد، متخصص ایرانی ساکن خارج هم شوق پیدا می‌کند بیاید؛ جوان با استعداد ایرانی هم شوق پیدا می‌کند که در خانه و کاشانه‌ی خود بماند و برای خدمت به کشورش کار بکند.	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی ۱۳۸۱/۰۷/۰۳
		روش‌های ارتقای انگیزه (در سطح نهادی)	پیشرفت واقعی این است که جوان‌های ما، نخبگان ما نسبت به آینده احساس مسئولیت کنند ... این احساس و روحیه‌ی نشاط را باید روزه‌روز در جامعه‌ی ما تشدید کرد.	بیانات در هفتمین همایش ملی نخبگان جوان ۱۳۹۲/۰۷/۱۷	
			آشنایی نخبگان با نیازها و محدودیت‌های کشور	بایستی مقالات علمی و پژوهشی در خدمت نیازهای کشور قرار بگیرد و این نیازها هم برای نخبگان تبیین بشود؛ خیلی از نخبگان ممکن است نیازهای کشور را آن‌چنان که هست، ندانند. این همه شما زحمت بکشید، مقاله‌ی علمی تهیه کنید، از این مقالات علمی سی درصد ناظر به نیازهای کشور باشد، هفتاد درصد نه! خب، انسان احساس خسارت می‌کند. باید صددرصد کار علمی، تلاش علمی، تهیه‌ی مقاله‌ی علمی ناظر باشد به نیازهای شما.	بیانات در دیدار نخبگان جوان علمی ۹۶/۰۷/۲۶
			دلگرمی و اعتماد نسبت به نظام در یک فضای همراه با پاسخ‌گویی متعهدانه، صادقانه و محترمانه	مستولان باید به موضوع نخبگان نگاه جدی، عملیاتی، دلسوزانه و پیگیرانه داشته باشند	بیانات در دیدار نخبگان علمی جوان ۹۵/۰۷/۲۸
۳	الگوسازی و تکریم	روش‌های الگوسازی	الگوسازی از نخبگان	انگیزه دیگر من از حضور در چنین جلساتی، تأکید بر ضرورت الگوسازی برای نسل جوان در همه عرصه‌ها و زمینه‌هاست... ما نیاز داریم برای جوان خودمان، برای نسل نونهال خودمان، الگوهایی را از بخش‌های مختلف مشخص کنیم؛ آن کس که علاقه‌ی به علم دارد، آن کس که علاقه‌ی به هنر دارد، آن کس که علاقه‌ی به ادبیات	بیانات در دیدار نخبگان و برگزیدگان کرمانشاه ۱۳۹۰/۰۷/۲۶

ردیف	مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه	متن اصلی	ارجاعات
				دارد، آن کس که علاقه‌ی به تاریخ دارد، آن کس که علاقه‌ی به کارهای عملی دارد، آن کس که علاقه‌ی به کشاورزی یا صنعت یا فناوری دارد، هر کدام بتوانند الگوهای شایسته‌ی خودشان را پیدا کنند. این یکی از کارهای لازم ماست، که تشکیل این جلسات به ما کمک می‌کند.	
			جهت دهی به افکار عمومی در خصوص فهم کرامت نخبگان و تجلیل از آن‌ها	حرف من این است که چرا ما باید یک نخبه‌ی علمی را کمتر از یک نخبه‌ی ورزشی بها بدهیم؟ ما چقدر نخبه‌های علمی داریم که در قلند؛ چقدر نخبه‌ی علمی داریم که اگر چنانچه دست کشورهای دیگر به اینها برسد، آنها را فوراً می‌قاپند و می‌برند؛ اینها را باید تجلیل کنیم. از نظر من، تشکیل این جلسه، براساس یک هدف نمادین است. ما می‌خواهیم با این کار، به علم و هوشمندان و نخبگان جامعه احترام کنیم تا شاخص میان یک فکر و ذهن با ضریب هوشی بالاتر، یک شاخص ممتاز در کشور محسوب شود و درواقع یک حالت مسابقه، شوق، حرکت عمومی و از سویی تکریم و احترام نسبت به این پدیده و این حقیقت، به وجود آید. شما نمونه‌ای از کسانی هستید که ما می‌خواهیم در جامعه اعلام شود که نظام اسلامی و مسؤولان و حرکت کلی کشور به اینها احترام می‌گذارد. این همان فرهنگ‌سازی‌ای است که در زبان و ذهن بعضی از شما عزیزان بود.	بیانات در دیدار نخبگان جوان دانشگاهی ۸۷/۰۶/۰۵
	روش‌های تکریم		ایجاد احساس امیدواری، افتخار و رضایت	پیشرفت واقعی این است که جوانان ما، نخبگان ما نسبت به آینده احساس مسئولیت کنند؛ برای خودشان دیدگاه تعریف کنند؛ برای کشور آینده‌ای را تصویر کنند و مجسم کنند و احساس کنند و این احساس را اظهار کنند؛ که آماده‌اند برای رسیدن به این آینده، تلاش کنند. این چیزی است که امروز وجود دارد؛ این را باید تقویت کرد، این را باید پیش برد. این احساس و روحیه‌ی نشاط را باید روزه‌روز در جامعه‌ی ما تشدید کرد.	بیانات در ششمین همایش ملی نخبگان جوان ۱۳۹۱/۰۷/۱۲ بیانات در دیدار اساتید دانشگاه ۸۴/۰۷/۲۱
			معرفی نخبگان به جامعه	بنیاد نخبگان امروز برای این است که بتواند با استفاده از همه‌ی دستگاه‌های ذی‌ربط کشور، مشکل دلگرم کردن نخبگان و احساس رضایت آنها از محیط و از زندگی را حل و آن را تأمین کند.	بیانات در دیدار نخبگان و برگزیدگان کرمانشاه ۱۳۹۰/۰۷/۲۶
۴	تعالی سازمانی	مدیریت صحیح	لزوم ارتقای مدیریتی	البته این سرمایه‌گذاری‌ها باید با ارتقای مدیریت هم همراه باشد؛ من این را بخصوص به مسئولین محترم دولتی تأکید می‌کنم. اگر ما منابع مالی را افزایش هم بدهیم، توزیع هم بکنیم، سرریز هم بکنیم، بخش هم بکنیم، اما ارتقای مدیریت در این بخش وجود نداشته باشد، منابع مالی هدر خواهد رفت.	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان و برگزیدگان علمی ۹۰/۰۷/۱۳

ع.ب.	مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	متن اصلی	ارجاعات
			لزوم نخبه‌باوری در مسئولین	لذا بنده عمیقاً و قویاً نخبه‌باور هستم یعنی قبول دارم شما نخبه‌ها را. من امیدم و خواهم این است که بنیاد نخبگان و خود آقای ستاری که در دولت هستند و معاون رئیس‌جمهورند، کوشش کنند تا مسئولین کشور همه به معنای واقعی کلمه نخبه‌باور بشوند؛ یکی از انتظارات ما این است که نخبه‌ها را باور کنند؛ اولاً باور کنند که ما نخبه داریم؛ ثانیاً باور کنند که این نخبه، قادر است سرنوشت کشور را آن‌چنان که مورد قبول و رضایت و روشنی چشم همه باشد، تغییر بدهد. بعضی از مسئولین ما در این زمینه دچار غفلتند؛ باید اینها را از این غفلت بیرون آورد.	بیانات در دیدار نخبگان جوان علمی ۹۶/۰۷/۲۶
			مدیریت قوی و متمرکز مسئولان	تربیت نخبگان نیازمند مدیریت قوی و متمرکز مسئولان است. آقای ستاری! اگر واقعاً می‌بینید که معاونت علمی و بنیاد نخبگان با هم نمی‌سازند، یعنی وظایف بنیاد نخبگان با فعالیت‌های وسیع معاونت علمی سازگار نیست، یک فکری برایش بکنید؛ یا از هم جدای‌شان کنید یا لاقلاً در ذیل همان چهارچوب معاونت علمی، یک مدیر قوی برای بنیاد نخبگان بگذارید؛	بیانات در دیدار نخبگان علمی جوان ۹۵/۰۷/۲۸
			مدیریت هدفمند گردش نخبگان	چون خروج نخبگان از کشور - من چند بار تا حالا این را گفته‌ام - به‌طور مطلق موضوعی منفی نیست؛ زیرا ممکن است نخبه‌ای از کشور خارج شود و بخواهد معلوماتی کسب کند و بعد برگردد و برای کشور مفید باشد. البته بهتر این است که ما امکاناتی را برای همین نخبه فراهم کنیم، تا در خود کشور آنچه را که از نظر رشد و شکوفایی استعداد لازم دارد، مهیا شود ... اما اگر نشد، نخبگان بروند - فضای دنیا فضای وسیعی است - منتها این رفتن باید با حساب و کتاب انجام بگیرد؛ یعنی آن نخبه بداند که برای چه دارد می‌رود؛ چه می‌خواهد بکند و پس از آموزش آنچه را که لازم دارد، چه استفاده‌ای می‌خواهد از آن دانش بکند. با برنامه‌ریزی منظمی بروند معلومات را یاد بگیرند و برگردند.	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی ۸۳/۰۷/۰۵ بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی ۱۳۸۱/۰۷/۰۳
			لزوم برنامه‌ریزی خاص برای نخبگان	برنامه‌ریزی‌های عمومی را نمی‌شود با محاسبات نخبگان انجام داد؛ لیکن این حرکت تحصیلی و کاری، به‌تدریج به نقطه‌ای می‌رسد که باید برای نخبگان حساب ویژه‌ای باز کرد.	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی ۸۱/۰۷/۰۳
			اداره کردن بنیاد نخبگان توسط خود نخبگان و افراد شایسته	البته در این که چنین جمعی را خود نخبگان باید اداره کنند، تردیدی نیست؛ یعنی تا کسی خودش با مسائل ذهنی و علمی و عملی مربوط به یک جمع نخبه‌آشنایی و دلبستگی نداشته باشد، نمی‌تواند کار کند؛ اما سخن در این نیست که چه کسانی آن را اداره می‌کنند - هر جای کشور که مربوط به نخبگان باشد، آنها آن‌جا را بهتر اداره می‌کنند - این کار، کار دولت است و ناگزیر بایستی دولت زیر بار این کار برود؛ فکر خوبی است؛ منتها وقتی دولت مسؤول کاری می‌شود، اداره این مجموعه را باید به کسانی واگذار کند که حقیقتاً شایسته باشند.	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی ۸۲/۱۱/۲۱

ردیف	مضامین فراگیر	مضامین سازمان دهنده	مضامین پایه	متن اصلی	ارجاعات
			ایفای نقش ستادی	یک نکته‌ی دیگر در همین زمینه، مطلبی است که من قبلاً هم به آقای ستاری این را تذکر داده‌ام که معاونت علمی و بنیاد به کار ستادی اهمیت بدهند؛ یعنی در واقع مثل یک ستاد از همه‌ی دستگاه‌های گوناگون کشور که در زمینه‌ی علم و فناوری نقشی می‌توانند ایفا کنند، استفاده کنند.	بیانات در دیدار نخبگان جوان علمی ۹۶/۰۷/۲۶
			هماهنگ کننده دستگاه‌های مرتبط با نخبگان	یکی از ضعف‌ها ناهماهنگی‌هاست؛ در بخش‌های مرتبط با دانش و علم و فناوری، بایستی هماهنگی کامل به‌وجود بیاید. هماهنگی بین خود مراکز علمی خیلی لازم است؛ یعنی دو وزارت علوم و بهداشت با همین معاونت علمی و فناوری رئیس‌جمهور و بنیاد نخبگان و سازمان پژوهش‌های علمی و صنعتی و هر بخشی از بخش‌ها که در این زمینه‌ها همکاری می‌کنند، یک ارتباط و همکاری و هم‌افزایی دائم لازم است که مبادا اینها کار هم را خنثی نکنند یا حلقه‌های مفقوده و خلأهایی در این زمینه به‌وجود بیاید. معاونت علمی هم که یک مجموعه‌ی ستادی است برای هماهنگ کردن دستگاه‌ها و خود دستگاه‌های علمی کشور یعنی این دو وزارت و پژوهشکده‌ها و پژوهشگاه‌ها و مراکز گوناگون علم و فناوری که مجربان کار هستند، اینها باید همه هماهنگ عمل بکنند؛ ناهماهنگی‌ها بایستی از بین برود.	بیانات در دیدار نخبگان جوان دانشگاهی ۸۷/۰۶/۰۵ بیانات در هفتمین همایش ملی نخبگان جوان ۹۲/۰۷/۱۷
			ایفای نقش راهبردی	بنیاد نخبگان یک بنیاد ملی است؛ یک بنیاد راهبردی است؛ این را باید کاملاً جدی گرفت ... بنیاد نخبگان را جدی بگیرید؛ یک بنیاد ملی است، یک بنیاد راهبردی است؛	بیانات در نهمین همایش ملی «نخبگان فردا» ۹۴/۰۷/۲۲
			ایفای نقش مستقل از سایر دستگاه‌ها	البته باید سعی شود که این مرکز در دستگاه‌های اداری حل نشود و دستگاهی در کنار دستگاه‌های دیگر و با مشکلات برخی از آنها به‌وجود نیاید؛	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی ۸۲/۱۱/۲۱
			ضرورت ایجاد نظام رصد	بنیاد نخبگان عمدتاً و حالا دستگاه‌های دیگر هم در کنارش، رصد کنند، خروجی کار را ملاحظه کنند؛ چون اگر خروجی کار عیب داشته باشد، اشکال داشته باشد، پیدا است یک جایی اشکال در بین راه وجود دارد؛ عیب‌ها را بشناسند، عیب‌ها را علاج بکنند. یکی از توصیه‌های مهم بنده هم این است.	بیانات در همین همایش ملی «نخبگان فردا» ۹۴/۰۷/۲۲
۵	شناسایی و هدایت	اصول حاکم بر شناسایی	شناخت مخاطرات شناسایی نخبگان	یکی [دیگر] از خطر‌ها: شناسایی کردن نخبه‌ها برای عوامل بیرونی؛ این هم هست؛ از این هم بنده گزارش‌هایی دارم، خبرهایی دارم؛ بررسی می‌کنند، جستجو می‌کنند، نخبه‌ها را پیدا می‌کنند؛ نه برای اینکه در داخل تشویق بشوند، تربیت بشوند؛ [بلکه] برای عوامل بیرونی، که به آنها معرفی کنند، حلقه‌ی واسطی بشوند برای مهاجرت نخبگان و به تعبیر رایج «فرار مغزها».	بیانات در نهمین همایش ملی «نخبگان فردا» ۹۴/۰۷/۲۲

اهداف راهبردی نظام نخبگانی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) ۱۵۱

ردیف	مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه	متن اصلی	ارجاعات
			لزوم شناسایی به‌موقع نخبگان	قبل از اینکه بیگانگان در نمایشگاه‌های علمی داخل کشور یا با روش‌های دیگر، این سرمایه‌های عظیم را کشف و جذب کنند، شما این جوانان فرزانه را شناسایی کنید و مورد حمایت قرار دهید. من شنیدم طرح شهاب مورد بی‌توجهی و بی‌لطفی قرار گرفته؛ نگذارید، مراقبت کنید. شناسایی استعداد‌های برتر در دوران تحصیلات ابتدایی و تحصیلات متوسطه بسیار مهم است، این چیزی است که نخبه‌ی حقیقی را به ما می‌شناساند، این چیزی است که نوابغ را به ما می‌شناساند.	دیدار نخبگان علمی جوان با رهبر انقلاب ۹۵/۰۷/۲۸ بیانات در نهمین همایش ملی «نخبگان فردا» ۹۴/۰۷/۲۲
			اصلاح معیارهای شناسایی نخبگان در گروه‌های مختلف	به هر حال تمایزی وجود دارد بین معیارهای نخبگی و زیدگی در علوم فنی و علوم انسانی. مترها یک اندازه نیست، معیارها یک‌جور نیست؛ به این نکته توجه شود. ما لازم داریم که در زمینه‌ی علوم انسانی - که امروز یک نیاز بسیار اساسی کشور ماست - به تازه‌ها، برجستگی‌ها و نوآوری‌ها دست پیدا کنیم؛ این کلید اساسی پیشرفت نهایی و بنیادی و ریشه‌دار کشور است. بنابراین لازم است معیارها درست انتخاب شود.	بیانات در ششمین همایش ملی نخبگان جوان ۱۳۹۱/۰۷/۱۲
			لزوم نخبه‌پروری و پرورش استعدادها	ما باید نخبه و هوشمند را در حدی که می‌تواند رشد کند، رشد بدهیم.	بیانات در دیدار جمعی از نخبگان علمی ۸۱/۰۷/۰۳
		اصول حاکم بر هدایت	پرورش در چرخه استعداد تا نخبگی	ما قانع نیستیم، شما هم قانع نباشید به این که جوان بااستعداد برجسته‌ی ما توانست در یک بخشی، در یک آزمون بزرگی، نخبگی خودش را نشان بدهد؛ به این مقدار، نه من قانعم، نه شما قانع باشید. توقع من و توقع شما باید این باشد که این بذر به‌ثمر نشسته تبدیل شود به یک نهال برومند و تبدیل شود به یک شجره‌ی طیبه‌ای، درخت ثمربخشی شوید که در همه‌ی زمان‌ها، در همه‌ی موقعیت‌ها، بتوانید میوه‌ی شیرین خودتان را به کام این کشور، این ملت، این تاریخ و در نهایت به کام بشریت بچشانید؛ این باید هدف باشد.	بیانات در ششمین همایش ملی نخبگان جوان ۱۳۹۱/۰۷/۱۲
۶	پشتیبانی	اصول پشتیبانی	تبدیل حمایت مادی به معنوی و فرصت‌آفرین	یک نکته‌ی دیگر این است که حمایت از نخبه، در درجه‌ی اول باید به معنای ایجاد فرصت پژوهش و تحصیل و پیشرفت باشد. البته من به هیچ وجه مخالف حمایت‌های مالی و مادی و اینها نیستم، بلکه لازم است آن کارها انجام بگیرد؛ لیکن مهم‌تر از آن این است که نخبه احساس کند فضای تنفس علمی دارد. آن چیزی که مکرر به ما منتقل می‌شود، این است که نخبگان و برجستگان مایلند یک میدان وسیعی باشد که بتوانند به اقتضای نخبگی و استعداد برتر، در آن بتازند؛ این را باید فراهم کرد.	بیانات در ششمین همایش ملی نخبگان جوان ۱۳۹۱/۰۷/۱۲

جدول ۳. مضامین مستخرج از اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در رابطه با اهداف راهبردی نظام نخبگانی

ردیف	مضامین فراگیر	مضامین سازمان‌دهنده	مضامین پایه
۱	تقویت اثرگذاری نخبگان	روش‌های تقویت اثرگذاری	افزایش اثرگذاری در عرصه‌های فرهنگی و اجتماعی
			افزایش اثرگذاری در عرصه ملی و بین‌المللی
			تعامل نظام مند مدیریت کشور با نخبگان و اطلاع‌رسانی منظم از مسایل اصلی کشور به نخبگان به منظور مشارکت نخبگان در حل آن مسایل
			ایجاد شبکه اثرگذار نخبگان
			به‌کارگیری نخبگان در مسوولیت‌های کشور
۲	اصلاح و ارتقای انگیزه نخبگان	روش‌های ارتقاء انگیزه (در سطح فردی)	تقویت روحیه خودباوری و احساس استغنا از دیگران
			تقویت روحیه خطرپذیری
			ارتقای سطح فرهنگی و رفاه اجتماعی افراد نخبه
			تقویت هویت ملی
			افزایش دلبستگی و احساس تعلق نخبگان
۳	الگوسازی و تکریم نخبگان	روش‌های ارتقاء انگیزه (در سطح نهادی)	تحقق نظام جامع «اخلاق نخبگی» و نهادینه‌سازی ارزش‌های اسلامی
			ایجاد فضای نشاط علمی، الهام بخش و متعالی
			آشنایی نخبگان با نیازها و محدودیت‌های کشور
			دلگرمی و اعتماد نسبت به نظام در یک فضای همراه با پاسخ‌گویی متعهدانه، صادقانه و محترمانه
			جهت‌دهی به افکار عمومی در خصوص فهم کرامت نخبگان و تجلیل از آن‌ها
۴	الگوسازی از نخبگان	روش‌های الگوسازی	معرفی نخبگان به جامعه
			ایجاد احساس امیدواری، افتخار و رضایت
			شناخت مخاطرات شناسایی نخبگان
۵	اصول حاکم بر شناسایی	اصول حاکم بر هدایت	لزوم شناسایی به موقع نخبگان
			اصلاح معیارهای شناسایی نخبگان در گروه‌های مختلف
			لزوم نخبه‌پروری و پرورش استعدادها
			پرورش در چرخه استعداد تا نخبگی
۶	اصول حاکم بر پشتیبانی از نخبگان	مدیریت صحیح	تبدیل حمایت مادی به معنوی و فرصت آفرین
			لزوم ارتقاء مدیریتی
			لزوم نخبه‌باوری در مسئولین
			مدیریت قوی و متمرکز مسئولان
			مدیریت هدفمند گردش نخبگان
			لزوم برنامه‌ریزی خاص برای نخبگان
			اداره کردن بنیاد نخبگان توسط خود نخبگان و افراد شایسته
			ایفای نقش ستادی
			هماهنگ کننده دستگاه‌های مرتبط با نخبگان
			ایفای نقش راهبردی
			ایفای نقش مستقل از سایر دستگاه‌ها
ضرورت ایجاد نظام رصد			

اهداف مذکور در قالب شبکه مضامین پژوهش در شکل زیر نمایش داده شده‌اند:

شکل ۳. شبکه مضامین پژوهش

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

امروزه سرمایه انسانی از اصلی‌ترین عوامل رشد و توسعه کشورها است و کمبود این سرمایه در کشورهای در حال توسعه فرایند رشد و توسعه را به تاخیر می‌اندازد. در این میان، نیروی انسانی به‌خصوص نیروی نخبه و متخصص در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جامعه نقش اساسی ایفا می‌کند.

دانش و مهارت، شکل مهمی از سرمایه است (کلو و وچتر، ۲۰۰۴) که

نخبگان و سرآمدان، منبع مهمی از دانش و مهارت هستند. در نظریات نوین اقتصادی نیز نقش سرمایه‌های انسانی در تولید دانش و کسب درآمد بسیار مورد توجه است (نان، ۲۰۰۷: ۱۶۰). نخبگان در تولید و گسترش علم، هنر و فناوری، فرهنگ‌سازی و مدیریت کشور اثرگذاری زیادی دارند. هوش، خلاقیت، کارآفرینی و نبوغ فکری نخبگان در زمینه تولید و گسترش دانش و نوآوری‌های جدید موجب سرعت‌بخشی به رشد و توسعه می‌شود (فرتوک‌زاده و اشراقی، ۱۳۸۷: ۱۴۰). بنابراین نخبگان جامعه به‌عنوان سرمایه‌های انسانی والا، نقش مهمی در توسعه اقتصادی، علمی، تکنولوژیکی و به‌طور کلی در جریان تحولات جامعه دارند. لذا کشورها باید در راستای شناسایی، حفظ و نگهداری این سرمایه‌های گرانقدر بکوشند که این امر با ایجاد نظام نخبگانی مطلوب و در تراز جمهوری اسلامی ایران امکان‌پذیر خواهد شد.

تحقیق حاضر با تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) طی سال‌های ۸۱ تا ۹۷ در دیدار با نخبگان و استعدادهای برتر، سعی کرده است تا با استخراج اهداف راهبردی نظام نخبگانی، چشم‌انداز دستیابی به یک نظام نخبگانی مطلوب را ترسیم نماید. بدین منظور کلیه سخنرانی‌های مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) طی سال‌های ۱۳۸۱ تا ۱۳۹۷ در دیدار با نخبگان و صاحبان استعدادهای برتر از پایگاه اطلاع‌رسانی ایشان جمع‌آوری شد و در نرم‌افزار مکس کیودا مورد تحلیل قرار گرفت، سپس با استفاده از کدگذاری، مقولات و زیرمقولات استخراج و در سه دسته کلی؛ مضامین فراگیر، سازمان‌دهنده و پایه قرار داده شدند. از کدگذاری و تحلیل بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در رابطه با موضوع تحقیق، ۶ مضمون فراگیر، ۱۱ مضمون سازمان‌دهنده و ۳۶ مضمون پایه به‌عنوان اهداف راهبردی نظام نخبگانی کشور استخراج شد.

باتوجه به یافته‌های تحقیق، اهداف راهبردی نظام نخبگانی کشور از منظر رهبری عبارتند از:

۱. تقویت اثرگذاری نخبگان:

یکی از اهداف راهبردی نظام نخبگانی کشور، تقویت اثرگذاری نخبگان در

کشور است. در پیوست «۲» سند راهبردی کشور در امور نخبگان نیز، اصلی‌ترین هدف نظام نخبگانی، زمینه‌سازی برای اثرگذاری بهینه‌ی افراد و گروه‌های نخبه در مدیریت تحولات جامعه ذکر شده است (سند راهبردی کشور در امور نخبگان، ۱۳۹۱: ۲۹).

یافته‌های تحقیق نشان داد که تقویت اثرگذاری نخبگان بایستی در عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی، ملی و بین‌المللی اتفاق بیفتد. نظام نخبگانی باید با ایجاد شبکه اثرگذار نخبگان، رفع موانع فعالیت‌های نخبگانی، به‌کارگیری نخبگان در مسئولیت‌ها و مدیریت‌های میانی کشور و تعامل نظام‌مند مدیریت کشور با نخبگان، زمینه اثرگذاری این قشر را در جامعه فراهم کند.

۲. اصلاح و ارتقای انگیزه نخبگان:

هدف راهبردی دیگر نظام نخبگانی، اصلاح و ارتقای انگیزه نخبگان است. زمانی نخبگان می‌توانند در سرنوشت جامعه موثر باشند که انگیزه کافی برای خدمت داشته باشند.

یافته‌های تحقیق نشان داد که نظام نخبگانی بایستی از طریق تقویت روحیه خودباوری و احساس استغنا از دیگران در نخبگان، ایجاد فضای نشاط علمی، الهام‌بخش و متعالی، آشنا کردن نخبگان با نیازها و محدودیت‌های کشور، ایجاد احساس دلگرمی و اعتماد نسبت به نظام در یک فضای همراه با پاسخ‌گویی متعهدانه، صادقانه و محترمانه، افزایش دلبستگی و احساس تعلق نخبگان به جامعه، تحقق نظام جامع «اخلاق نخبگی» و نهادینه‌سازی ارزش‌های اسلامی در نخبگان، ارتقای سطح فرهنگی و رفاه اجتماعی نخبگان، تقویت هویت ملی و روحیه خطرپذیری در نخبگان، به اصلاح و ارتقای انگیزه نخبگان بپردازد.

۳. تکریم و الگوسازی از نخبگان:

یکی از اهداف راهبردی نظام نخبگانی، تکریم و الگوسازی از نخبگان است. در جامعه‌ای که نخبگان آن مورد تکریم واقع شوند، علم و عالم منزلت پیدا کرده و روحیه علمی تقویت خواهد شد. در نتیجه زمینه شکوفایی علمی و توسعه آن جامعه فراهم خواهد شد.

نظام نخبگانی باید از طریق جهت‌دهی به افکار عمومی درخصوص فهم کرامت نخبگان و تجلیل از آن‌ها، الگوسازی از نخبگان برای صاحبان استعدادها، برتر، معرفی نخبگان به جامعه و ایجاد احساس امیدواری، افتخار و رضایت در نخبگان زمینه تکریم و الگوسازی از آنان را فراهم کند.

۴. شناسایی و هدایت نخبگان:

شناسایی و هدایت نخبگان نیز جزء اهداف راهبردی نظام نخبگانی کشور است. یافته‌ها نشان داد که بایستی نسبت به مخاطرات شناسایی نخبگان آگاه بود؛ از جمله این مخاطرات، شناسایی نخبگان برای عوامل بیرونی و بیگانه است. جشنواره‌های معتبر و نمایشگاه‌های داخلی، محمل بسیار خوبی برای شناسایی نخبگان در کشور است، پس از این مرحله نظام نخبگانی مسئول شناسایی و جذب به‌موقع نخبگان در داخل کشور هستند تا عوامل بیرونی و بیگانه نتوانند در جذب نخبگان شناسایی شده پیش‌دستی کنند.

نکته دیگر در امر شناسایی نخبگان، شناسایی از سنین پایین‌تر و از مدارس است. نظام نخبگانی خصوصاً وزارت آموزش و پرورش بایستی با تمرکز بر شناسایی نخبگان از سنین پایین‌تر و از مدارس ابتدایی به‌دنبال شناسایی نخبگان حقیقی و نوابغ باشد.

نکته بعدی رعایت اصل تنوع در شناسایی نخبگان است. معیارهای شناسایی نخبگان در رشته‌های مختلف مانند رشته‌های علوم انسانی و رشته‌های فنی و مهندسی بسیار متفاوت خواهند بود؛ لذا نباید با معیارها و شاخص‌های واحد به شناسایی نخبگان مختلف پرداخت و برای هر گروه معیارهایی متناسب با آن باید در نظر گرفت.

پس از شناسایی، نوبت به هدایت و پرورش نخبگان می‌رسد. نظام نخبگانی موظف است که نخبگان را تاحدی که می‌تواند رشد و پرورش دهد. پرورش نخبگان باید امری مستمر و مداوم در چرخه نخبگی باشد. مستعدین پس از شناسایی صحیح، وارد چرخه پرورش شده و درنهایت باید به مرحله نخبگی برسند. رساندن مستعدین از مرحله شناسایی استعداد تا مرحله بروز و ظهور آن

(مرحله نخبگی) یکی از اهداف راهبردی نظام نخبگانی است.

۵. پشتیبانی از نخبگان:

همان‌طور که یافته‌های تحقیق نشان داد، یکی دیگر از اهداف راهبردی نظام نخبگانی کشور، حمایت و پشتیبانی از نخبگان است. پشتیبانی از نخبگان مستلزم رعایت اصولی است از جمله توجه به کرامت انسانی، عدالت محوری در پشتیبانی و تبدیل پشتیبانی‌های مادی به پشتیبانی‌های معنوی و فرصت‌آفرین.

در اصول اساسی حاکم بر سند راهبردی کشور در امور نخبگان آمده است که سیاست اصلی پشتیبانی در نظام نخبگانی، فرصت‌آفرینی برای انجام فعالیت‌های نخبگانی است؛ از این رو حمایت‌ها و پشتیبانی از اجتماعات نخبگانی اولاً به جای حمایت از افراد و گروه‌ها، معطوف به زمینه‌سازی برای فعالیت آن‌ها در جهت حل مسائل و پیشبرد اهداف نظام جمهوری اسلامی است و ثانیاً به صورتی است که مستلزم تلاش افراد و گروه‌ها در انجام فعالیت‌های نخبگانی باشد (سند راهبردی کشور در امور نخبگان، پیوست ۱، ۱۳۹۱: ۲۵).

۶. تعالی سازمانی:

تعالی سازمانی، مدیریت سازمان از طریق مجموعه‌ای از سیستم‌ها، فرآیندها و واقعیت‌های مرتبط و به‌هم‌پیوسته است که منجر به رشد و ارتقای سازمان در تمامی ابعاد و سطوح شده و رضایت مشتریان و کلیه ذی‌نفعان را به‌دنبال دارد.

تعالی سازمانی در اینجا به معنی کلیه فرایندهایی است که منجر به رشد و ارتقای نظام نخبگانی کشور شده و رضایت اجتماع نخبگانی و نظام نخبگانی را به همراه خواهد داشت. مفهوم مذکور شامل دو محور مدیریت صحیح و توجه به نقش راهبردی سازمانی است.

تعالی نظام نخبگانی با مدیریت صحیح پیوند خورده است. مدیریت صحیح شامل ارتقای مدیریتی، نخبه‌باوری مسئولین، مدیریت قوی و متمرکز مسئولین، مدیریت هدفمند گردش نخبگان، مدیریت نظام نخبگانی توسط خود نخبگان و افراد شایسته و برنامه‌ریزی خاص برای نخبگان است.

محور دیگر تعالی سازمانی، توجه به نقش راهبردی و ستادی بنیاد ملی

نخبگان در نظام نخبگانی کشور است. بنیاد ملی نخبگان در عین داشتن نقش مستقل از سایر دستگاه‌ها، نقش ستادی و راهبردی داشته و هماهنگ‌کننده نظام نخبگانی است.

نظام نخبگانی بایستی با رصد نتایج کارهای گذشته، نسبت به نقاط ضعف خود آگاهی پیدا کرده و با داشتن تفکر متعالی به دنبال بهبود وضعیت سازمانی خود در راستای دستیابی به اهداف راهبردی‌اش باشد، در این راستا مشارکت سازمان‌های مرتبط با نخبگان با یکدیگر امری اجتناب‌ناپذیر است.

در مجموع با تحلیل بیانات رهبری در رابطه با موضوع تحقیق می‌توان گفت که نظام نخبگانی مطلوب، نظامی است که در زمینه شناسایی، هدایت و پشتیبانی از نخبگان به خوبی عمل کند، بتواند نخبگان را در وهله اول به درستی، به موقع و از همان سنین پایین‌تر شناسایی و در مرحله بعد آن‌ها را در مسیر شکوفایی استعدادهای‌شان تا رسیدن به مرحله نخبگی هدایت کند. در این راستا نظام نخبگانی بایستی به پشتیبانی فرصت‌آفرین از نخبگان همت گمارد و زمینه اثرگذاری آن‌ها را در جامعه فراهم کند، انگیزه‌های نخبگان را ارتقا دهد و با الگوسازی و تکریم آن‌ها در جامعه زمینه دلگرمی و احساس عزت‌نفس آن‌ها را افزایش دهد. در پایان نیز نظام نخبگانی موظف است ضمن داشتن رویکرد نخبه‌باوری دائماً به مثابه یک سازمان پویا، به ارتقای مدیریت و عملکرد خود بپردازد.

یادداشت‌ها

۱. هدف اصلی از تشکیل بنیاد ملی نخبگان بر طبق اساسنامه آن عبارت است از: «برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری برای شناسایی، هدایت، حمایت مادی و معنوی نخبگان، جذب، حفظ و به‌کارگیری و پشتیبانی از آنان در راستای ارتقای تولید علم، فناوری و توسعه علمی و متوازن کشور و احراز جایگاه برتر علمی، فناوری و اقتصادی در منطقه براساس سند چشم‌انداز کشور در افق ۱۴۰۴» (اساسنامه بنیاد ملی نخبگان، ۱۳۸۴).
۲. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی کشور. ایجاد هماهنگی میان سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با نخبگان و نظارت بر فعالیت‌های مربوط به آنان در جهت اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مصوب.
۳. ایجاد هماهنگی میان سازمان‌ها و نهادهای مرتبط با نخبگان و نظارت بر فعالیت‌های مربوط به آنان در جهت اجرای سیاست‌ها و برنامه‌های مصوب.
۴. تمامی دستگاه‌های اجرایی موظفند در چارچوب این سند، طرح‌ها و برنامه‌های خود را برای بررسی، یکپارچه‌سازی و تصویب به بنیاد ملی نخبگان تسلیم کنند.

منابع

- اخوان کاظمی، بهرام (۱۳۹۱) راهبردها و بایسته‌های سیاست خارجی و دیپلماسی جمهوری اسلامی از دیدگاه امام خمینی - ره - و مقام معظم رهبری، مجله رهیافت انقلاب اسلامی، ۱۹، ۲۴-۳.
- اساسنامه بنیاد ملی نخبگان، ۱۳۸۴.
- اصغری، محمود (۱۳۹۴) اقتصاد مقاومتی؛ چرایی، مبانی، مؤلفه‌ها، اهداف و راهبردها (در کلام مقام معظم رهبری حفظه الله)، مجله پژوهش‌های اجتماعی اسلامی، شماره ۱۰۴، ۱۱۶-۸۳.
- افتخاری، اصغر، باباهادی، محمدباقر (۱۳۹۸) راهبردها و سیاست‌های ارتقای کارآمدی نظام اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، مجله راهبرد، ۹۰، ۳۳-۵.
- باقری مقدم، ناصر، قاضی نوری، سید سپهر، معلمی، عنایت اله، موسوی درچه، سید

- مسلم (۱۳۹۷) روش‌شناسی تدوین اسناد ملی فناوری‌های راهبردی، مرکز تحقیقات سیاست علمی کشور.
- برنامه راهبردی بنیاد ملی نخبگان (مرداد ۹۲).
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در هفتمین همایش ملی نخبگان جوان ۹۲/۰۷/۱۷
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار اساتید دانشگاه ۸۴/۰۷/۲۱
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار جمعی از نخبگان علمی ۱۳۸۱/۰۷/۰۳
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار جمعی از نخبگان علمی ۸۳/۰۷/۰۵
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار جمعی از نخبگان علمی ۸۲/۱۱/۲۱
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار جمعی از نخبگان و برگزیدگان علمی ۹۰/۰۷/۱۳
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار دانشجویان دانشگاه‌های استان یزد ۸۶/۱۰/۱۳
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار شرکت‌کنندگان در ششمین همایش ملی نخبگان جوان ۱۳۹۱/۰۷/۱۲
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار شرکت‌کنندگان در نهمین همایش ملی نخبگان فردا ۱۳۹۴/۰۷/۲۲
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار شرکت‌کنندگان در هفتمین همایش ملی نخبگان جوان ۱۳۹۲/۰۷/۱۷
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار نخبگان جوان با رهبر انقلاب ۸۵/۰۶/۲۵
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار نخبگان جوان دانشگاهی ۸۷/۰۶/۰۵
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار نخبگان جوان علمی ۱۳۹۶/۰۷/ ۲۶
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار نخبگان علمی جوان ۹۵/۰۷/۲۸
- بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) در دیدار نخبگان و استعداد‌های برتر علمی با رهبر انقلاب ۱۳۹۷/۰۷/۲۵
- ترابی، یوسف، پیروزفر، مهدی (۱۳۹۷) دولت مطلوب و کارآمد اسلامی در سپهر اندیشه مقام معظم رهبری، مجله رهیافت انقلاب اسلامی، ۴۳، ۲۶-۳.
- جابرانصاری، محمدرضا، پارسائیان، افشین (۱۳۹۶) مدل ارائه مطلوب خدمات عمومی، با بهره‌گیری از دیدگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، مجله مطالعات قدرت نرم، ۱۷، ۱۷۲-۱۶۰.
- جهانگیری، محمدحسین، کیخسرو کیانی، حمید (۱۳۹۰) نیت راهبردی راهبران و مدیران عالی نظام (به سفارش بنیاد ملی نخبگان).
- حاتمی‌راد، منصور (۱۳۸۶) راهبردهای هسته‌ای از دیدگاه مقام معظم رهبری، دو فصلنامه مطالعات قدرت نرم، ۸۷، ۱۲۹-۱۲۲.

حاجی پور، بهمن، بهادران شیروان، مصطفی (۱۳۹۱) شایستگی‌های محوری دانشگاه مطلوب با تاکید بر اندیشه‌های مقام معظم رهبری، مجله مدیریت در دانشگاه اسلامی، ۲، ۲۵۰-۲۲۷.

حاجی پور، بهمن، طیبی ابوالحسنی، سید امیرحسین و عزیزیان کلخوران، زهرا (۱۳۹۵) تحلیل محتوای حوزه مدیریت راهبردی (مطالعه موردی: فصلنامه مطالعات مدیریت راهبردی)، پژوهش‌های مدیریت راهبردی، ۲۲ (۶۲)، ۴۷-۱۳.
خبرگزاری مشرق (۹۸/۰۵/۱۶)، آخرین آمار از جمعیت کشور در سال ۹۸، برگرفته از mshgrh.ir/981981

خبرگزاری ایسنا (۹۷/۰۲/۲۵)، پرهیز از سیاسی‌کاری در زمینه ماندگاری نیروی انسانی در کشور، برگرفته از <https://www.isna.ir/news/97022513972>

داودآبادی، محسن، باقری فرد، محمدحسین (۱۳۸۹) اصول و سیاست‌های حاکم بر مهندسی فرهنگی کشور از دیدگاه مقام معظم رهبری، نشریه مهندسی فرهنگی، ۴۵ و ۴۶، ۱۷-۱۰.

دری نوگورانی، حسین، عباس‌زاده، حسن، نقی‌زاده، یحیی (۱۳۹۸) طراحی راهبردهای دفاع اقتصادی (برگرفته از رهنمودها و اسناد ابلاغی مقام معظم رهبری)، فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک، ۷۶، ۱۳۸-۱۱۷.

ذاکری، محمد، اسدی، اسماعیل (۱۳۹۵) بررسی مأموریت‌ها و کارکردهای نظام آموزش عالی در راستای اقدام و عمل اقتصاد مقاومتی براساس دیدگاه‌های مقام معظم رهبری، مجله رهیافت انقلاب اسلامی، ۳۵، ۶۶-۴۷.

رجب بیگی، مجتبی، فروزنده، لطف‌اله، مرتضوی، مهدی و بیگدلی، اعظم (۱۳۹۰) تدوین اهداف راهبردی و ارائه مدلی برای دستیابی به آن‌ها با رویکرد ارزیابی متوازن، نشریه فرایند مدیریت و توسعه، شماره ۷۶.

رستمی‌نیا، محمد اسماعیل (۱۳۹۷) الگوی تفکر راهبردی در اندیشه سیاسی مقام معظم رهبری، فصلنامه پژوهش‌های سیاست اسلامی، ۱۳، ۸۳-۵۹.

رضوانی، حمیدرضا، شیروانی، فاطمه (۱۳۸۹) ماموریت، چشم‌انداز، ارزش‌ها و مقصد استراتژیک سازمان: تفاوت و تشابه، پنجمین کنفرانس بین‌المللی مدیریت استراتژیک.

سلطانی، محمدرضا، خانی، علی (۱۳۹۵) استخراج معیارهای ارزیابی عملکرد دستگاه‌های فرهنگی مبتنی بر انتظارات و مطالبات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، مجله مدیریت اسلامی، شماره ۲.

سند راهبردی کشور در امور نخبگان، مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی در مهر ۱۳۹۱.

شاه‌آبادی، ابوالفضل و صالحی، مرضیه (۱۳۹۶) تأثیر بهبود مدیریت فراوانی منابع طبیعی از کانال حکمرانی بر مهاجرت نخبگان، پژوهشنامه بازرگانی، ۸۳: ۱۰۳-۱۳۴.

شبکه تحلیل‌گران تکنولوژی ایران (ایتان) (۱۳۹۰) استخراج اصول راهبردی تأمین نیاز

فرهنگی استعداد‌های برتر (به سفارش بنیاد ملی نخبگان).

عابدی جعفری، حسن، تسلیمی، محمد سعید، فقیهی، ابوالحسن، شیخ‌زاده، محمد (۱۳۹۰) تحلیل مضمون و شبکه مضامین: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای موجود در داده‌های کیفی، فصلنامه اندیشه مدیریت راهبردی، ۵ (۲)، ۱۹۸-۱۵۱.

فرتوک‌زاده، حمیدرضا و حسن اشراقی (۱۳۸۷) مدل‌سازی دینامیکی پدیده مهاجرت نخبگان و نقش نظام آموزش عالی در آن، پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۵۰: ۱۳۹-۱۶۹.

فلاح تفتی، سعید، کردنایبج، اسدالله، خداداد حسینی، سید حمید، جمالی افوسی، مجید (۱۳۹۳) توسعه اهداف راهبردی کارت امتیازی متوازن در دو سطح سازمان و اکوسیستم کسب و کار در صنعت بانکداری ایران، نشریه اندیشه مدیریت راهبردی، سال نهم، شماره اول، صص ۲۴-۵.

قانون برنامه پنج‌ساله ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۶-۱۴۰۰).

گودرزی، غلامرضا، رضایپور نامقی، امین (۱۳۸۹) بررسی نقش مدیریت راهبردی هزینه در رضایت مشتری؛ نمونه مطالعه، گروه صنعتی ایران خودرو، اندیشه مدیریت راهبردی، ۴ (۲)، ۱۸۲-۱۴۹.

مارشال ریو، جان (۱۳۸۷) انگیزش و هیجان. ترجمه یحیی سید محمدی، تهران: نشر ویرایش.

مبینی دهکردی، علی، ربانی، آرزو (۱۳۹۱) مدیریت راهبردی مبتنی بر ارزش در سطح سازمان، فصلنامه مجلس و راهبرد، ۷۰، ۱۰۱-۶۳.

محمدی لرد، عبدالمحمود (۱۳۹۲) مدل تحلیل راهبردی در اندیشه مقام معظم رهبری، فصلنامه مطالعات راهبردی، ۶۲، ۲۹-۷.

مسلمی، حسین، فاضلی، سیدظاهر (۱۳۹۷) مدل تحلیلی راهبرد در منظومه فکری مقام معظم رهبری، مجله راهبرد، ۸۹، ۹۴-۶۷.

منتظران، جاوید، تاج‌آبادی، حسین (۱۳۹۵) بررسی اهداف و اصول امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران از منظر امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، دو فصلنامه قدرت نرم، ۱۴، ۱۰۱-۷۳.

Kelo, Maria & Bernd, Wchter. (2004). Brain drain brain gain migration in the European Union after enlargement. http://www.aca-secretariat.be/fileadmin/aca_docs/documents/reports/Migration.pdf

Nunn, Nathan, (2007). "Historical legacies: A model linking Africa's past to its current underdevelopment, *Journal of Development Economics*, Elsevier, 83(1), 157-175.